

ใครที่ติดตามสถานการณ์ประเทศมาตลอด คงมีความเห็นเหมือนกันว่า ประเทศเราขณะนี้มีปัญหาหนัก ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม หลายอย่างประดังเข้ามา และทุกอย่างกระทบความเป็นอยู่และอนาคตของคนในประเทศอย่างมีนัยสำคัญ

ทางการเมืองคือปัญหาเสถียรภาพของระบบการเมืองและความไม่สามารถของนักการเมืองที่จะใช้เวทีสภาภายใต้ระบอบประชาธิปไตยแก้ไขปัญหาของประเทศ ทำให้ประชาชนหมดหวังและเบื่อหน่ายกับนักการเมืองและพรรคการเมือง ด้านเศรษฐกิจคือความรุนแรงของภาวะตกต่ำทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในปีที่เศรษฐกิจจะไม่ขยายตัวหรือขยายตัวต่ำ ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีรายได้หรือมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ขณะที่ความเหลื่อมล้ำในระบบเศรษฐกิจก็เพิ่มสูงขึ้น และความยากจนได้กลับมาเป็นปัญหาอีกล่าสุดธนาคารโลกรายงานว่า ความยากจนในประเทศไทยได้เพิ่มสูงขึ้นในช่วงห้าปีที่ผ่านมา จำนวนคนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่ำกว่าระดับความยากจนเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 9.85 สวนทางกับทิศทางการเติบโตของเศรษฐกิจที่อัตราความยากจนควรลดลงตามเศรษฐกิจที่ขยายตัว

ด้านสังคม คือ ความไม่พอใจที่ประชาชนมีต่อการเมืองและสภาพเศรษฐกิจของประเทศ ผิดหวังกับคุณภาพชีวิตที่แย่ง ที่ล่าสุดมีทั้งการระบาดของไข้หวัด คุณภาพอากาศ และปัญหาเรื่องความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินก็กลับเป็นความหวังโยของคนสังคม

เขียนให้คิด

บัณฑิต นิจถาวร

ประธานมูลนิธินโยบายสาธารณะเพื่อสังคมและธรรมาภิบาล

นี่คือสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมของเรา เรามีความอ่อนแอทั้งในเรื่องระบบการเมืองที่ไม่สามารถนำไปสู่การตัดสินใจและการทำนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ระบบเศรษฐกิจที่การเติบโตต่ำและไม่สามารถทำให้ความเป็นอยู่ของคนส่วนใหญ่ดีขึ้น และระบบสังคมที่คุณภาพความเป็นอยู่ของคนในประเทศถดถอยลง มีปัญหามากมายที่กระทบความเป็นอยู่และชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการมีงานทำ คุณภาพชีวิต ความปลอดภัยในทรัพย์สิน และสิทธิเสรีภาพในฐานะประชาชน ปฏิเสธไม่ได้ว่านี่คือประเทศไทยขณะนี้

บทความ "เขียนให้คิด" เดือน

นี่ยากตั้งข้อสังเกตว่า ปัญหาทั้งหมดที่กำลังเกิดขึ้นมาจากการละเลยสิ่งที่จะต้องแก้ไข ที่ควรต้องทำให้ถูกต้องทั้งเรื่องเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ที่ได้สะสมมานาน ทำให้ปัญหาในประเทศมีมาก นำไปสู่การปะทุขึ้นของ "สังคมช้อนสังคม" ที่อยู่ชานกันเป็นเวลานาน ทั้งในมิติการเมือง เศรษฐกิจและประชาชน จนปัจจุบันเมื่อเงื่อนไขต่างๆ ในสังคมจำเป็นต้องเปลี่ยนจากแรงกระแทกจากภายนอกของเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากร ปัญหาและความตึงเครียดที่เป็นผลผลิตของ "สังคมช้อนสังคม" ก็มาถึงจุดที่คนส่วนใหญ่ไม่พร้อมที่จะอยู่ในสังคมช้อนสังคมอีกต่อไป ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลง ต้องการเห็นสังคมเปลี่ยนเป็นสังคมที่เป็นสังคมของคนทั้งประเทศ เพื่อประโยชน์และความอยู่รอดของส่วนรวม

คำถามคือ อะไรคือสังคมช้อนสังคม และเราจะทำให้การเปลี่ยนแปลงที่ต้องเกิดขึ้นดีกับทุกคนในสังคมได้หรือไม่ นี่คือโจทย์ในมิติการเมือง สังคมช้อนสังคมที่เราเห็นมาตลอดคือการเมืองแบบเก่ากับการเมืองแบบใหม่ที่ช้อนกันอยู่ เห็นได้ชัดเจนจากการอภิปรายไม่ไว้วางใจที่เพิ่งผ่านไป ที่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาการเมืองแบบเก่าคือการเมืองที่นักการเมือง ข้าราชการและทหารที่เข้ามาเป็นนักการเมือง เล่นการเมืองเพื่อการถือครองอำนาจรัฐเพื่อตำแหน่ง ผลประโยชน์และอิทธิพลต่อระบบราชการที่มาจากการใช้อำนาจรัฐเป็นสำคัญ ไม่มีการเมืองที่เข้ามาแก้ปัญหาที่ประชาชนมีด้วยการใช้เหตุผลและผล แต่การเมืองคือ การทำดีลสร้างเงื่อนงำและหาพันธมิตรกับกลุ่มการเมืองต่างๆ เพื่อรักษาอำนาจและใช้อำนาจการเมืองให้เป็นประโยชน์ เน้นอำนาจเป็นใหญ่ ไม่ต้องมีเหตุผล ไม่เคารพในกฎเกณฑ์และกติกา ไม่ต้องโปร่งใส เน้นสุนทรโวหารและการควบคุมสื่อเพื่อไม่ให้เกิดการตรวจสอบ มองระบบรัฐสภาเป็นพิธีกรรมที่ต้องเล่นตามระบบ แต่ไม่ศรัทธาจริงจังในระบบประชาธิปไตย ใช้ระบบรัฐสภาและการเลือกตั้งเป็นช่องทางสู่อำนาจ ทำให้คนที่ไม่มื่ออะไรเลย มีคติเต็มตัว สามารถใช้การเมืองฟอกตัวเองได้ ในลักษณะนี้การเมืองในบ้านเราจึงเป็นที่รวมตัวของผู้ที่ต้องการความสำเร็จแบบนี้ ประกอบอาชีพอื่นไม่ได้ เป็นต้นทุนต่อประเทศและสิทธิในการเลือกตั้งของประชาชน

อีกด้านคือ การเมืองใหม่ที่ช้อนอยู่ในกับระบบการเมืองเก่าที่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลง ต้องการเห็นการเมืองหรือระบบ

รัฐสภาเป็นเวทีเพื่อการถกเถียง ตรวจสอบ เพื่อแก้ไขปัญหาของประเทศ ต้องการเห็นระบบรัฐสภาเป็นเวทีของการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุและผล เป็นเวทีของการออกนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาของประเทศโดยฝ่ายบริหาร เป็นเวทีเพื่อการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารโดยฝ่ายค้านในฐานะผู้แทนประชาชน ใช้ระบบรัฐสภาและพรรคการเมืองเป็นกลไกที่จะขับเคลื่อนประเทศให้ก้าวหน้า พัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ผลัดเปลี่ยนกันทำหน้าที่ตามแนวคิดที่แต่ละพรรคการเมืองมี เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมตามการสนับสนุนของประชาชนจากการเลือกตั้ง

แต่น่าเสียดายที่การเมืองเก่าได้กินรวบระบบการเมืองของประเทศมาตลอด ไม่ว่าใครจะมาเป็นรัฐบาลจนไม่มีพื้นที่ให้การเมืองใหม่เติบโต มีการใช้อำนาจรัฐเข้ามาทำลายความเป็นตัวเป็นตนของการเมืองใหม่ เพื่อไม่ให้การเมืองของประเทศเปลี่ยนแปลง ต้องการรักษารูปแบบการเมืองเก่าไว้ โดยทั้งนักการเมืองรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ที่ได้ประโยชน์และหวังเติบโตในระบบการเมืองเก่า ทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านที่อยู่ได้ในระบบการเมืองเก่า แต่จะไม่มีที่ยืนในระบบการเมืองใหม่ นี่คือนิยามของสังคมช้อนสังคมในมิติการเมืองที่ประเทศมี

ในด้านเศรษฐกิจ สังคมช้อนสังคมคือการอยู่คู่กันของสังคมอภิสิทธิ์ซึ่งเป็นเจ้าของทุน ที่ดิน และสินทรัพย์ ซึ่งเป็นคนส่วนน้อยกับสังคมคนธรรมดาที่ส่วนใหญ่เป็นคนจน คนที่มีรายได้น้อย ชนชั้นกลาง ไม่มีทุน ไม่มีสินทรัพย์ ไม่ได้เป็นเจ้าของกิจการ มีแต่บ้านและสินทรัพย์เล็กๆ น้อยๆ ที่เก็บออมจากการทำงาน ซึ่งก็คือสังคมของคนส่วนใหญ่ที่ผ่านมาจากจำนวนคนในสังคมอภิสิทธิ์หรือคนรายนับวันจะลดลงในแง่สัดส่วนประชากร แต่การถือครองสินทรัพย์และความมั่งคั่งนับวันจะมากขึ้น เพราะชนชั้นกลางที่เคยอยู่ระหว่างคนรวยกับคนจนได้ถูกเบียดให้ตกลงมาอยู่ในหมู่คนจนมากขึ้น ขณะที่คนจนในสังคมก็ยิ่งจน ทำให้อัตราความยากจนในประเทศเพิ่มสูงขึ้น

ทั้งหมดนี้เป็นผลจากรูปแบบการเติบโตของเศรษฐกิจที่อำนาจทางการเมืองมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย ทำให้การกระจายรายได้ หรือความเหลื่อมล้ำในระบบเศรษฐกิจเลวร้ายลง พร้อมกับการเติบโตของเศรษฐกิจ ความเหลื่อมล้ำที่มีไม่เฉพาะในแง่รายได้ แต่ที่สำคัญคือความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสที่ทำให้คนจนต้องจนต่อไป ไม่มีโอกาสสร้างอนาคต สร้างรายได้ให้กับตนเองและ

ครอบครัวเพราะไม่มีโอกาส ไม่ว่าจะเป็โอกาสด้านการศึกษา การ
งานที่ดีทำ การเข้าถึงสินเชื่อเพื่อเริ่มธุรกิจ หรือโอกาสที่จะได้รับ
การดูแลด้านสุขภาพที่ดี ทั้งหมดนี้ปฏิเสธไม่ได้ว่าส่วนหนึ่งมาจาก
การตัดสินใจของกลุ่มอภิสิทธิ์เองที่เป็นเจ้าของทุนที่ไม่ลงทุน ไม่
สร้างนวัตกรรม ทำให้ประเทศขาดโอกาสที่จะเติบโตและไม่มีการ
ที่ดีให้กับคนในประเทศ ขณะที่นโยบายจากฝ่ายการเมือง ซึ่งก็คือ
การเมืองเก่า ไม่ให้ความสนใจในเรื่องความเหลื่อมล้ำ เห็นได้จาก
นโยบายด้านการศึกษา ภาษี การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน ที่เอื้อ
ประโยชน์ต่อสังคมคนกลุ่มน้อย มากกว่าคนส่วนใหญ่

ปัจจุบันผลที่เกิดจาก "สังคมชอนสังคม" ด้านเศรษฐกิจได้มา
ถึงจุดที่คนส่วนใหญ่รู้สึกว่าคุณค่าของเงินของตัวเองล้ามากกว่าเดิม
รายได้ไม่พอรายจ่าย คุณภาพชีวิตแย่งลง ขณะที่อัตราความยากจน
เพิ่มสูงขึ้น ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลง เพราะมองไปข้างหน้า
มองไม่เห็นว่าคุณค่าของตนเองและลูกหลานจะดีขึ้นได้อย่างไร

ด้านสังคม สังคมชอนสังคมที่เห็นชัดขณะนี้คือ ความขัด
แย้งในความคิดระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่เกี่ยวกับปัญหา
ที่ประเทศมี เกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้ปัญหาเกิดขึ้นและอนาคตของ
ประเทศจากนี้ไป ในแง่ประชากร สังคมไทยกำลังเปลี่ยนเป็นสังคม
สูงวัยที่ป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศจะมีอายุเกิน
60 ปี คนรุ่นนี้ไม่ทำงาน ไม่มีรายได้ อยู่ได้ด้วยเงินออม หรือเงิน
บำนาญที่เป็นภาระให้กับคนรุ่นใหม่ทำงานอยู่ที่ต้องดูแลด้วยการ
เสียภาษี ดูแลให้คนรุ่นเก่ามีบำนาญ มีเงินโอนจากรัฐบาลทุกเดือน

ขณะที่สังคมอีกด้านเป็นสังคมคนรุ่นใหม่ ที่เติบโตมากับ
ระบบโลกาภิวัตน์ เห็นและเปรียบเทียบประเทศและโอกาสของ
ตนเองกับประเทศอื่นๆ ในโลกตลอดเวลา มองเห็นความแตกต่าง
ในโอกาส ความไม่เท่าเทียมกัน ความเหลื่อมล้ำ ความไม่ยุติธรรม
ในการใช้อำนาจ การปิดกั้นในระบบการศึกษา ในสิทธิเสรีภาพ
ความไม่เป็นประชาธิปไตย มองว่าสังคมไทยล้าหลังในเรื่องเหล่านี้
เมื่อเทียบกับประเทศที่เจริญแล้ว ทำให้ประเทศมีปัญหา และ
ปัญหาส่วนใหญ่ที่ประเทศมีขณะนี้ก็เป็นผลงานของคนรุ่นก่อนที่
สร้างปัญหาทิ้งไว้และไม่ยอมแก้ไข คนรุ่นใหม่มีความหวังใ
อนาคตของตนเองและอนาคตลูกหลานของตนที่จะเป็นประชาชน
ไทยในวันข้างหน้า

ด้วยเหตุนี้คนรุ่นใหม่จึงมองว่ารุ่นตนเองจะต้องรับผิดชอบ
กับปัญหาที่คนรุ่นพ่อรุ่นแม่ได้สร้างไว้ จึงต้องการมีสิทธิมีเสียงที่
จะแก้ไขปัญหา ขณะที่คนรุ่นเก่ามองว่าประเทศแบบนี้ดีแล้วไม่มี
ปัญหา เพราะไม่สนใจอนาคตของประเทศเหมือนในอดีต สนใจ
เฉพาะความสุขสบายของตนที่ได้จากระบบปัจจุบัน จนมองว่า
ประเทศไทยสบายที่สุดในโลกไม่อยากจะไปไหน เป็นความขัดแย้งของ
เจเนอเรชั่น ที่มาจากสังคมชอนสังคมที่มองปัญหาต่างกัน และนับ
วันจะขัดแย้งและรุนแรงขึ้น

นี่คือสังคมชอนสังคมในมิติการเมืองเศรษฐกิจและประชาชน
ที่กำลังนำประเทศไปสู่ความขัดแย้งทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ

และสังคม สะท้อนพลวัตการ
เปลี่ยนแปลงในสังคมที่กำลังเกิดขึ้น
ที่ในที่สุดจะนำไปสู่การเปลี่ยนรูป
(transform) สังคมไปสู่สังคมใหม่ที่
ความขัดแย้งหรือความคิดเห็นต่าง
ต่างที่มีอยู่จะลดลง ลดสังคมชอน
สังคมเป็นสู่ความเป็นสังคมเดียว
เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงตาม
ธรรมชาติที่เสี่ยงไม่ได้

ดังนั้น สิ่งที่ยากเห็นคือ
การเปลี่ยนรูปเกิดขึ้นโดยวิธีการที่
สังคมเห็นร่วมกัน ช่วยกันแก้ปัญหา
สร้างความเข้าใจ และรับฟังความ
เห็นที่แตกต่างด้วยเหตุและผล
ยอมรับการเปลี่ยนแปลง เลือกการ
เปลี่ยนแปลงร่วมกัน เลือกที่จะทำ
ในสิ่งที่ถูกต้องมากกว่ารักษาไว้ซึ่ง

แต่คนรุ่นเก่ามีทรัพย์สิน มีเงินออม เป็นเจ้าของที่ดิน เจ้าของ
ทุน และมีอิทธิพลสูงในการเมืองและเศรษฐกิจ เป็นผู้เติบโตมากับ
ระบบการเมืองแบบเก่า ได้ประโยชน์จากระบบการเมืองแบบเก่า
และมองว่าประเทศชาติมาได้ถึงวันนี้ก็มาจากน้ำพักน้ำแรงของ
คนรุ่นเก่า ที่ได้สร้างประเทศไว้ มองว่าสิ่งต่างๆ ที่ประเทศมีขณะนี้
ดีอยู่แล้ว ต้องรักษาไว้ เพราะนี่คือประเทศไทยที่พวกเขารู้จักและ
คุ้นเคย ยอมรับในเรื่องการใช้อำนาจ ความไม่ยุติธรรม และระบบ
อุปถัมภ์ ไม่อยากเห็นและไม่ต้องการการเปลี่ยนแปลง

ระบบที่ผิดที่จะทำให้ความขัดแย้งมีมากขึ้น

ในเรื่องนี้ ผมคิดว่าทางออกต้องมาจากการมีฉันทามติร่วมกัน
ทางสังคมก่อน ระหว่างคนรุ่นเก่ากับรุ่นใหม่ นำไปสู่การลดสังคม
ชอนสังคมในมิติการเมือง และการเมืองที่มีเหตุผลนั้นก็จะเป็นไป
สู่การทำงานนโยบายที่ทำให้การเติบโตของเศรษฐกิจเป็นประโยชน์ต่อ
ส่วนรวม เศรษฐกิจที่ดีขึ้น คนมีโอกาสมากขึ้นก็จะนำไปสู่การสร้าง
สังคมที่เข้มแข็งที่จะทำให้การเมืองนี้มีคุณภาพเดินได้ต่อไป นี่คื
ทางออกและข้อคิดที่อยากฝากไว้.